

Effective Training: Objectives - Competences- Outcomes and / or Key/Generic/General-Competences

**Viorica POPA,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți**

Rezumat: *Articolul abordează problema obiectivelor – competențelor – finalităților: metodologia de substituire a obiectivelor prin competențe, corelația dintre finalități – competențe – obiective, precum și faptul dacă finalitățile de studii și competențele în termeni de competențe generice și specifice din Cadrul Național al Calificărilor pentru domeniul Științe ale Educației, Educație și formarea profesorilor, Limba și literatura oferă persoanelor în formare (în calitate de profesori de limba și literatura română) suficiente cunoștințe, deprinderi și atitudini în vederea formării dezvoltării competențelor-cheie și transdisciplinare și specifice la disciplina Limba și literatura română.*

Cuvinte-cheie: *obiective, competențe, finalități, formare, profesor.*

Abstract: *The article touches upon the problem of objectives – competences – finalities: substitution methodology of the objectives through competences, the correlation between finalities – competences – objectives, as well as the fact whether the learning finalities and competences in terms of generic and specific competences of the National Qualifications Framework for Education and Science; Teachers education and training; the Language and Literature provides future specialists (as teachers of the Romanian Language and Literature) with sufficient knowledge, skills and attitudes focusing on the formation and development of transdisciplinary, specific key competences in Romanian Language and Literature.*

Key-words: *objectives, competences, finalities, formation, teacher.*

În contextul Procesului de la Bologna, necesitatea racordării sistemului de învățământ superior din Republica Moldova a determinat o serie de acțiuni legate de principiile de bază ale strategiei învățământului superior, de conținutul planurilor de studii, de concretizarea /definierea conceptuală a unor noțiuni etc.

După cum se știe, unul din principiile de bază ale strategiei învățământului superior constă în „definirea obiectivelor învățământului superior în funcție de cerințele actuale și de perspectivele societății și ale individului (orientate spre dezvoltarea economică, socială și culturală durabilă)” [Declaratia, p. 155]. În felul acesta, demersul educațional (procesul instructiv-educativ) devine centrat pe elev/student. Dezideratul *Non scholae, sed vitae discimus*, spre care tinde învățământul, promovează ideea că nu cel care știe/ține minte/prezintă la prima solicitare este câștigătorul, ci acela care știe unde o găsește și pentru ce îi este utilă, cum valorifică ulterior această informație.

Schimbarea în învățământ a impus nu doar o procedură mecanică de substituire a obiectivelor prin competențe/competențe generice/competențe specifice, ci o conturare a unei imagini globale a procesului de instruire, a unui sistem de învățare pe parcursul întregii vieți, altfel zis a unui sistem ce asigură, după cum nota V. Mândăcanu, formarea unei personalități moral-etice, spirituale, cu o competență și intuiție intelectuală sensibilizată.

Obiectivul-cheie al Cadrului European al Calificărilor este de a sprijini învățarea pe parcursul întregii vieți și de a se asigura că rezultatele învățării sînt valorificate și utilizate în mod corespunzător.

Pornind de la faptul că „învățarea este un proces cumulativ, prin care o persoană asimilează gradual noțiuni din ce în ce mai complexe și abstracte (concepte, categorii și tipuri de comportament sau modele) și/sau dobîndește deprinderi și competențe generale”, iar „rezultatele învățării sînt declarațiile privitoare la ceea ce se așteaptă ca o persoană să știe, să înțeleagă și/sau să fie capabilă să facă la sfîrșitul unei perioade de studiu” [Cadrul European al Calificărilor, p. 79], un grup de lucru din cadrul programului *Educație și formare profesională*, a identificat opt competențe-cheie diferite:

- comunicare în limba maternă;
- comunicare într-o altă limbă;
- competențe de bază în matematică și competențe elementare în științe și tehnologie; •
- competențe în utilizarea noilor tehnologii informaționale și de comunicație;
- competențe de a învăța să înveți;
- competențe de relaționare interpersonală, interculturală și competențe civice;

- spirit de inițiativă și antreprenoriat;
- sensibilizare culturală și exprimare artistică/conștiință culturală (apud [Goraș-Postică, p. 7].

Ceea ce trebuie să se rețină este faptul că „aceste competențe trebuie dobândite pînă la sfîrșitul ciclului de învățămînt obligatoriu, care include educație și formare profesională și trebuie menținute și actualizate pe tot parcursul vieții” [Cadrul European al Calificărilor..., p. 94]. Mai mult decît atît: competența de a învăța să înveți, competențele interpersonale și civice, sensibilizate la cultură și spirit antreprenorial se recomandă să se includă în categoria competențelor profesionale și personale. Alte competențe-cheie, de exemplu, competențe lingvistice, digitale, precum și competențe de bază în matematică, știință și tehnologie, vor fi formulate la nivel detaliat în cadrele naționale sectoriale [ibidem]. Prin urmare, demersul educațional trebuie să iasă din „zona de confort”, unde toate sînt mai mult sau mai puțin clare, și să riște în abordarea sau încercarea de a forma/dezvolta competențe [Cosovan, p. 2].

Există suficient de multe studii care abordează problema competențelor, studii ce pornesc de la sensurile diferite și/sau confuze ale termenului pînă la rolul competențelor, de exemplu, în elaborarea concepției unui manual școlar. Ceea ce ne propunem să observăm este metodologia de substituire a obiectivelor prin competențe, corelația dintre finalități – competențe – obiective, precum și faptul dacă finalitățile de studii și competențele în termeni de competențe generice și specifice din Cadrul Național al Calificărilor pentru domeniul *Științe ale Educației, Educație și formarea profesorilor, Limba și literatura* oferă persoanelor în formare (în calitate de profesori de limba și literatura română) suficiente cunoștințe, deprinderi și atitudini în vederea formării dezvoltării competențelor-cheie și transdisciplinare și specifice la disciplina *Limba și literatura română*.

Tabelul 1. Obiective-Competențe-Finalități

Obiective	Competențe	Finalități
- sînt indicații certe de activități care trebuie imediat realizate [Cosovan, p. 6]; - o intenție pedagogică, ce descrie un comportament dorit, un rezultat așteptat de la studenții respectivi ca efect al pregătirii lor.	- sînt acționări pe cont propriu, acțiuni/probleme, identificate cu precizie, cu o programă de aplicare determinată [Cosovan, p. 6]; - o cerință față de studenți/ elevi o posibilitate de reușită în desfășurarea unei activități, în îndeplinirea unei misiuni sau în exercitarea unei funcții.	- sînt puncte de referință comune a curriculumurilor din diferite instituții ca să devină comparabile; - elementele cele mai relevante în designul, elaborarea și evaluarea calificărilor.
↔		
O competență dată generează anumite obiective didactice, în timp ce acestea, dacă sînt corect formulate, asigură (în finalul pregătirii) realizarea competenței dorite [Pâslaru <i>et alii</i> , p. 38].		
- pot fi: <ul style="list-style-type: none"> • cadru/generale; • de referință; • operaționale. 	- pot fi: <ul style="list-style-type: none"> • generice (care sînt independente de anumite discipline/subiecte); • specifice. Competențele, de obicei, sînt obținute pe parcursul unor module/discipline diferite și pot să nu fie legate de o anumită disciplină. ! Este foarte important să se identifice interdependența dintre unitățile / disciplinele de studii și competențele dezvoltate, în vederea asigurării că aceste competențe sînt evaluate în mod potrivit și că standardele de calitate sînt realizate.	- pot fi identificate și corelate cu programele de studii în întregime (ciclu I sau II) sau cu unitățile de studii individuale (module sau discipline).
- Evaluarea în termeni de obiective se realizează, de obicei, prin itemi simpli, cu verbe de la <i>identificați ... la estimați...</i>	- Evaluarea competenței implică o problemă reală sau similară celei reale, care poate fi rezolvată prin aplicarea unei strategii ⁴⁵ sau competențele, capacitățile și abilitățile (prin care se descriu finalitățile) sînt evaluate pe durata instruirii.	- Evaluarea finalităților de studii implică un set de competențe ce includ cunoștințe, capacități de înțelegere și deprinderi, pe care elevul/studentul trebuie să le cunoască/înțeleagă/demonstreze după finalizarea unui proces de învățare indiferent de durată; - Finalitățile de studii sînt o parte componentă a certificării formale a învățării fiecărui individual; certificarea asigură că individul este calificat la un anumit nivel.
- Obiectivele pot fi numite finalitățile de studii inițiale și au trei funcții: a) definesc direcția generală a cursului sau a curriculumului și indică materialul, care va fi inclus în curs; b) prezintă unele indicații referitoare la metodele de predare/învățare care trebuie utilizate; c) ele sînt de un ajutor considerabil în planificarea procedurilor de evaluare ⁴⁶ .	- Competențele descriu finalitățile de studii: ceea ce elevul/studentul cunoaște sau este în stare să demonstreze la finele unui proces de studiu, ceea ce include atît competențele specifice, cît și competențele generice.	
↔		
	! Competențele sînt <i>puncte de referință</i> pentru elaborarea curriculumului, dar, în același timp, ele permit <i>flexibilitate și autonomie</i> în construirea curriculumului.	! Reprezintă limbajul comun (asigurat de competențe) al curriculumului.

În concluzie, menționăm că finalitățile de studii formează o parte integrantă a reformei educaționale, care promovează „învățarea centrată pe student/elev” și, după cum notează Roza Dumbrăveanu, „această abordare în manifestarea ei extremă este considerată o paradigmă de schimbare de la căile tradiționale de măsurare și exprimare a învățării, adică de la modelul bazat pe «întrări» (care este caracterizat prin orele de predare și conținutul predat) la modul bazat pe «ieșiri» (care este caracterizat pe finalitățile de studii). Accentul se deplasează de la conținut (ceea ce cadrele didactice predau) la finalități (ceea ce sînt în stare să facă studenții)”. În această situație, profesorul trebuie să fie, evident, „un facilitator și un manager al procesului de învățare, iar învățarea are loc în mare parte în afara sălilor de curs (de exemplu, la locul de lucru, acasă sau în situații sociale de învățare non-formală sau informală)”, iar studentul/elevul „trebuie să se implice activ în planificarea și managementul propriului proces de învățare și să-și asume o responsabilitate mai mare pe măsura ce face progrese în învățare” [Dumbrăveanu, p. 186-187].

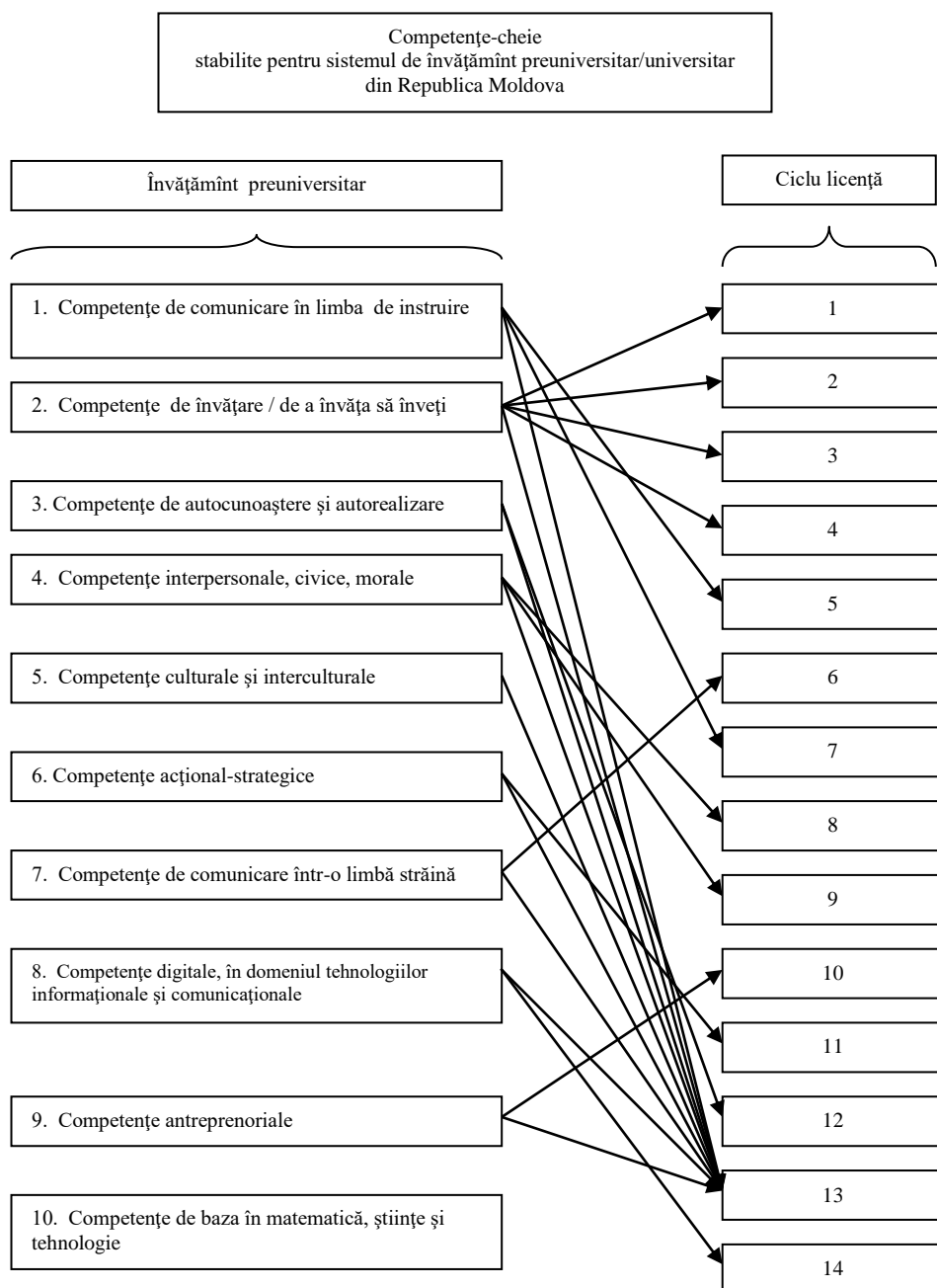
⁴⁵Olga Cosovan remarcă, de exemplu: „Centrarea demersului educațional pe competențe trebuie să reducă la minim și, în variantă ideală, chiar să excludă întrebarea: Pentru ce învățăm?” [Cosovan, p. 6].

⁴⁶„Obiectivul educațional este ipostaza cea mai concretă a finalităților și desemnează tipul de schimbări pe care procesul de învățămînt îl așteaptă și/sau îl realizează” (cf. [Pâslaru *et alii*, p. 32]). Mai mult decît atît: aceiași autori afirmă: „obiectivele se referă la achiziții de încorporat, redată în termeni de comportamente concrete, vizibile, măsurabile și exprimabile”. Or cunoașterea și demonstrarea acestor *comportamente concrete, vizibile, măsurabile și exprimabile* la finele unui proces de studiu vizează competențele. Acest fapt ne permite să observăm flexibilitatea acestor termeni, precum și asumarea unor sarcini complexe în vederea destingerii lor. În acest sens, invocăm și următoarele opinii: „În contextul școlii contemporane, marcată de un proces continuu de modernizare, precum și datorită progreselor sociale rapide, obiectivele își pierd stabilitatea, devin foarte complexe și dinamice, afectînd astfel toate componentele sistemului și procesului instructiv-educativ” [ibidem, p. 33]; „ansamblurile structurate de cunoștințe și deprinderi dobîndite prin învățare, care permit identificarea și rezolvarea în diverse contexte a unor probleme caracteristice unui anumit domeniu”, reprezintă competențele [ibidem, p. 37].

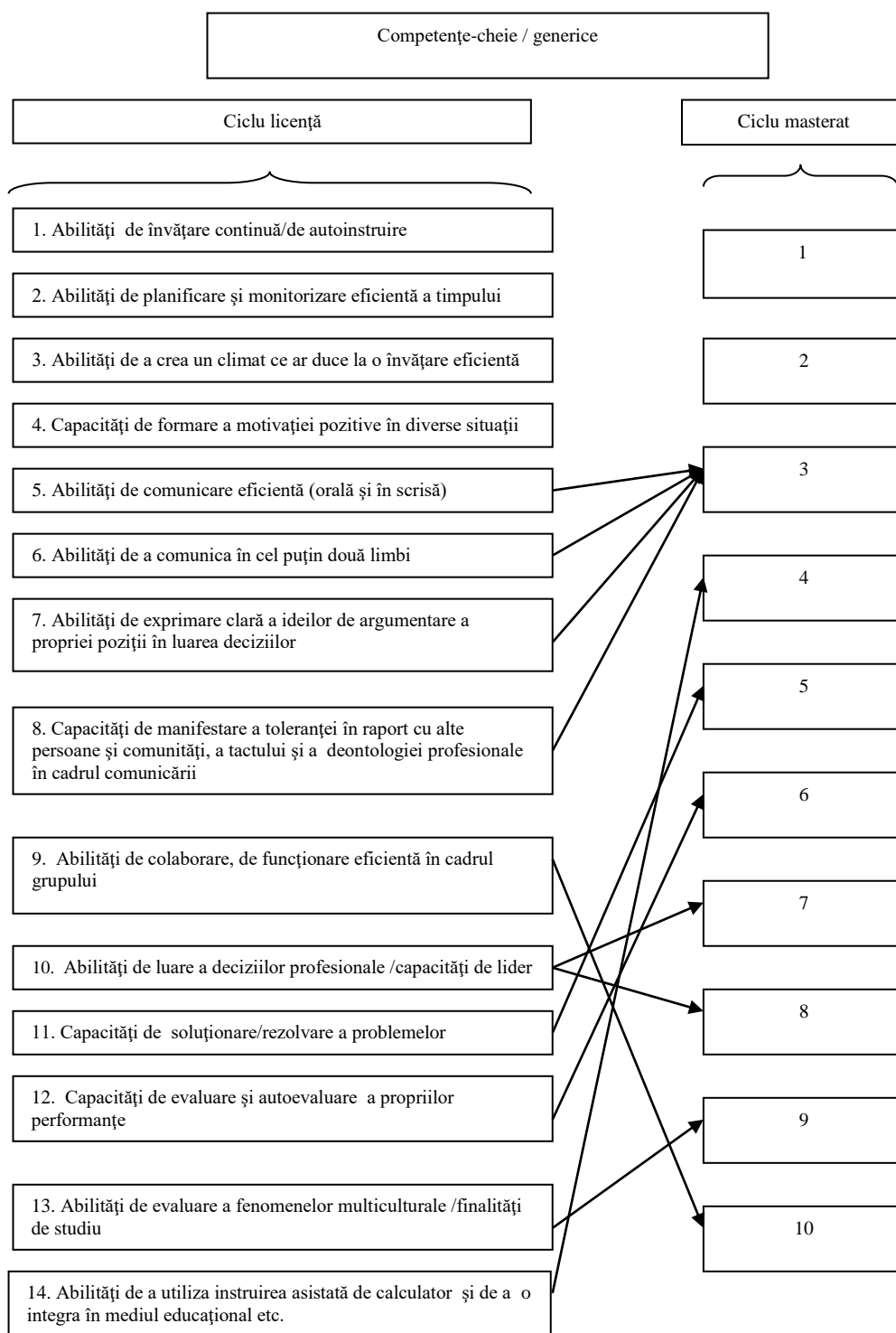
Astfel, profesorii din învățământul superior au menirea „de a asigura instruirea absolvenților calificați și cetățenilor responsabili, care să corespundă cerințelor din toate domeniile activității umane, oferind calificări relevante, inclusiv instruire profesională, care să combine cunoștințe și aptitudini de nivel înalt, aplicând cursuri și programe de studii, care să ajusteze permanent la necesitățile prezente și viitoare ale societății” [Edificarea..., p. 27]. Din aceste considerente, ne-am propus să observăm în subsidiar dacă orientarea pe obiective-competențe-finalități din cadrul diferitor trepte de învățământ au o continuitate și dacă această orientare asigură învățarea pe parcursul vieții.

Astfel, nouă din cele zece competențe-cheie, stabilite pentru sistemul de învățământ din Republica Moldova (*competențe de comunicare în limba de instruire; competențe de învățare/de a învăța să înveți; competențe de autocunoaștere și autorealizare; competențe interpersonale, civice, morale; competențe culturale și interculturale; competențe acțional-strategice; competențe de comunicare într-o limbă străină; competențe digitale, în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicaționale; competențe antreprenoriale*) constituie cunoștințele, abilitățile, atitudinile necesare pentru formarea și dezvoltarea *abilităților de evaluare a fenomenelor multiculturale /finalităților de studiu* propuse la ciclul licență, care vor contribui la dezvoltarea *abilităților de elaborare a unei cercetări educaționale în diferite contexte* la ciclul masterat și, ulterior, pentru dezvoltarea *creativității în cercetare științifică* la doctorat.

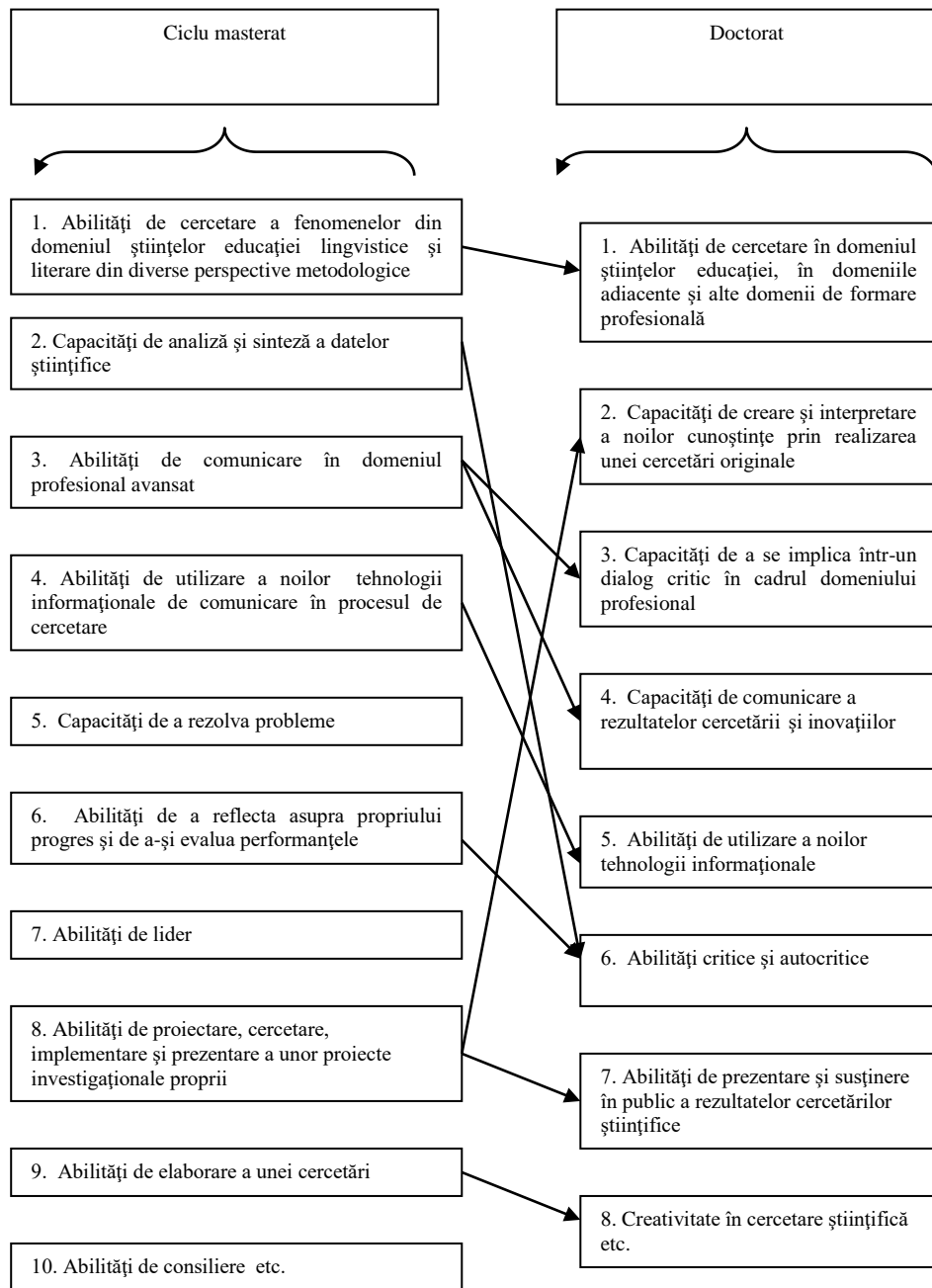
De asemenea, se poate observa că absolventul ciclului licență va poseda sau ar trebui să posede cunoștințe, abilități, atitudini suficiente pentru a forma și dezvolta competențele-cheie în învățământul preuniversitar. Deși relațiile dintre competențele reprezentate mai jos vizează doar o direcție (sistem de învățământ preuniversitar și universitar din Republica Moldova), există totuși o legătură inversă: cel din învățământul preuniversitar nu poate accede în învățământul universitar dacă nu a atins un anumit nivel în dezvoltarea unei anumite competențe și, viceversa, cel din învățământul universitar nu poate dezvolta anumite competențe în învățământul preuniversitar, dacă nu are suficiente cunoștințe, abilități, atitudini formate în învățământul universitar pentru promovare în învățământul preuniversitar.

Schema 1. Relația competențe-cheie: învățământ preuniversitar - învățământ universitar

Schema 2. Competențe generice: ciclu licență-ciclu masterat

Schema 3. Competențe generice: masterat-doctorat

Prin urmare, modernizarea învățământului și, implicit, centrarea pe competențe, determină formarea unor atitudini și chiar a unor convingeri ale persoanelor implicate (cadrelor didactice) în a concepe procesul instructiv-educativ dintr-o altă perspectivă – cea a calității. Așadar, învățământul centrat pe competențe permite realizarea unor schimbări calitative în managementul învățământului.

Bibliografie:

1. *Cadrul European al Certificărilor în perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți*, Bruxelles, 8 iulie 2005 // Procesul Bologna: experiență națională și internațională. Culegere de documente și materiale, Chișinău, ISIC, 2007, p. 74-111;
2. Cosovan OI, *Formarea profesorilor pentru implementarea curriculumului modernizat de liceu. Limba și literatura română. Suport de curs* // http://prodidactica.md/files/1%20Limba%20si%20lit%20romana_Final.pdf;
3. *Declarația participanților la Conferința internațională „Modernizarea învățământului superior din Republica Moldova în contextul Procesului Bologna”*, Chișinău, 27 noiembrie 2004 // Procesul Bologna: experiență națională și internațională. Culegere de documente și materiale, Chișinău, ISIC, 2007, p. 154-155;
4. Dumbrăveanu R., *Restructurarea ciclurilor de studii // Obiective Bologna: Proces de implementare*, Chișinău, Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2008, p. 173-198;
5. *Edificarea Spațiului European al Învățământului Superior și al Cercetării universitare în documente. Declarația universală privind Învățământul universitar. Declarația universală adoptată de Conferința Unesco din 9 octombrie 1998 cu privire la învățământul superior din sec. al XXI-lea* // Procesul de la Bologna în Republica Moldova: 2004-2007, Chișinău, „Imprint Service” SRL, p. 26-33;
6. Goraș-Postică V., *Formarea competențelor prin intermediul metodelor interactive de predare-învățare-evaluare* // Cartaleanu T., Cosovan OI., Goraș-Postică V. (coord.) Lîsenco S., Scîlîfos L., Formare de competențe prin strategii didactice interactive, Chișinău, Centrul Educațional Pro Didactica, 2008;
7. Păslaru VI., Papuc L., Negură I., Morarescu M., Donica El., Dragan Z., Zbirnea A., Sâmboteanu D., *Construcție și dezvoltare curriculară, partea I, Cadru teoretic*, Chișinău, Î. S. F. E. P. „Tipografia centrală”, 2005.